

Det som ikke kan velges bort

Ragnar Audunson

Om det mångkulturella samhällets potential skall kunna realiseras behövs mötesplatser. Biblioteket är en sådan lågintensiv mötesplats.

Vi kan ikke velge vekk globaliseringen og digitaliseringen. Men vi kan velge hva slags flerkulturelt og digitalt samfunn som skal utvikles.

De som slåss mot det flerkulturelle samfunnet er naturligvis ikke ansvarlige for Anders Behrings Breiviks ugjerninger. Men det er grunn til å spørre om ikke den politikken kritikerne av det flerkulturelle samfunnet står for, med nødvendighet vil lede i autoritær og ikke-demokratisk retning.

For det finnes visse ting man ikke kan velge: For hundre år siden kunne man ikke velge om man skulle ha modernitet og industrialisering eller ikke. Moderniseringen og industrialiseringen var en grunnleggende trend. Den tidens antimodernister endte lett opp på den aller ytterste og mest autoritære høyrefløyen – jfr. Hamsun. Derimot kunne man velge hva slags industrisamfunn som skulle utvikles; man kunne for eksempel velge mellom en brutal kapitalisme som skapte undertrykking, nød og ulikhet eller – slik man valgte i de nordiske landene – en politisk styring av kapitalen med utgangspunkt i fellesskapets behov som har gitt oss de nordiske velferdssamfunnene.

I dag står vi overfor tilsvarende dype trender som vi ikke kan velge bort. Globaliseringen som har det flerkulturelle samfunnet som ett av sine uomgjengelige resultater, er én slik trend. Digitaliseringen er en annen. Ingen av disse kan velges bort – i alle fall ikke innenfor rammene av demokratisk og human politikk. I den grad norsk politikk har gitt etter for presset fra det flerkulturelle samfunnets motstandere, er det ikke de beste og vakreste sidene ved samfunnet vårt – den humanismen og toleransen vi i disse dager står opp for å forsvare og bevare – som har vist seg.

Derimot kan vi velge hva slags flerkulturelt og digitalt samfunn som skal utvikles. Begge trendene bærer i seg et potensial for mer samfunn og mer demokrati. Men de bærer også i seg et potensial for gettoisering og destruktive konflikter. Hvilke av disse mulighetene som realiseres, avhenger av valgene vi tar.

I stedet for fruktbart mangfold kan det flerkulturelle

og digitale samfunnet slå om til en serie endimensjonale parallelsamfunn med lite tillit og svakt fellesskap på tvers. I dag er det mulig for oss å skape våre egne kultur- og informasjonsunivers der vi i minimal grad eksponeres for andre verdier og interesser enn våre egne. Ethvert verdisyn og enhver interesse kan leves ut på virtuelle og fysiske møtesteder der vi så å si bare møter likesinnede. Men å eksponeres for og akseptere som legitime andre verdier og interesser enn de vi selv står for – ikke slutte seg til dem, men akseptere dem som legitime – er en forutsetning for et tolerant og bærekraftig flerkulturelt samfunn.

Skal det flerkulturelle samfunnets positive potensial realiseres, trengs det møteplasser på tvers av kulturell tilhørighet. I forskningsprosjektet PLACE på Høgskolen i Oslo, som utforsker bibliotekenes potensial som flerkulturelle møteplasser, har vi utmyntet begrepsparet høyintensive versus lavintensive møteplasser. Høyintensive møteplasser er arenaer der vi lever ut våre primære verdier og interesser. Lavintensive møteplasser er arenaer der vi eksponeres for andre verdier og interesser og må lære oss å akseptere mangfoldet. Den norske enhetsskolen kan – om man unngår den gettoisering som ser tendenser til i Oslo – være en særdeles viktig lavintensiv møteplass. Idretten er det sannsynligvis. Bibliotekene er det.

Mennesker med like interesser og verdier vil søke sammen. Forekomsten av høyintensive møter trenger vi ikke bekymre oss for. Men lavintensive møteplasser som kan bidra til å skape kommunikasjon og bygge tillit på tvers av ulik kulturell tilhørighet må utvikles gjennom bevisste politiske tiltak.

Det er samfunnet som er flerkulturelt – ikke individer. Utdfordringen er å integrere oss alle, fra Christian Tybring Gjedde til mulla Krekar – i dette flerkulturelle samfunnet som vi ikke kan velge om vi vil ha eller ikke. Da trenger vi arenaer som lærer oss å akseptere mangfoldet og som kan bidra til å bygge den tilliten på tvers som et bærekraftig samfunn forutsetter.

Ursprungligen publicerat 1 augusti på Dagsavisens debattsida

*Malmö stadsbibliotek
Foto: Anders Ericson*